

כ"ו אלול תשע"ה, 10.9.2015

גיליון מס' 475

פרשת ניצבים

הכרת החטא ותנאיה

מאת יואב איתן. קבוצת יבנה

וְשַׁבֶּתָּ עַד ה' אֶלְקֵיךָ וְשָׁמַעְתָּ בְּקוֹל (ל,ב).

עשרת הימים המתחילים בראש השנה הם המסוגלים ביותר לקיום מצוות 'עשה' של "תשובה": אף על פי שהתשובה והצעקה יפה לעולם, בעשרה הימים שבין ראש השנה ויום הכיפורים היא יפה ביותר ומתקבלת היא מיד (הלכות תשובה לרמב"ם, ב,ו).

עבור מי שאינו מאמין בקב"ה לא קיים המושג "תשובה", מכיוון שמבחינתו לעולם אינו חוטא. מעשיו יכולים להתברר כמוצלחים או כמוטעים, אך לא יחשבו "חטאים". ואכן, כבר ציינו רבותינו כי מושג ה"תשובה" אינו הגיוני וגם אינו צודק והא חידוש של תורת ישראל, (ירושלמי מכות ב,לא) – שאלו לחכמה חוטא מה עונשו, אמרה "חטאים תִּרְדָּף רָעָה" (משלי יג,כא). שאלו לנבואה חוטא מה עונשו, אמרה "הַנֶּפֶשׁ הַחַטָּאת הִיא תָמוּת" (יחזקאל יח,ד). שאלו לקודשא בריך הוא חוטא מהו עונשו, אמר להן יעשה תשובה ויתכפר לו, היינו דכתיב "עַל כֵּן יוֹרָה חַטָּאִים בְּדָרְךָ" (תהילים כה,ח).

מצוות התשובה כוללת ארבעה חלקים: הכרת החטא, חרטה, וידוי וקבלה לעתיד. כיצד מתרחשת הכרת החטא?

הרמב"ם מלמד כי קודם ל"הכרת החטא" על האדם לעבור מספר שלבים של אמונה: האחד, פינוי מקום בעולמו הנפשי/רוחני למציאות הקדוש ברוך הוא. אחריו באה האמונה כי הקב"ה מתערב בעולמו ומנהיגו – ואלו שאין להם חלק לעולם הבא.. המינים.. האומר שאין שם אלוך ואין לעולם מנהיג (הלכות תשובה ג,ז-ז). תנאי נוסף ליכולת 'הכרת החטא' היא אמונה במסורת אבותינו על פיה משה רבנו בנבואתו מסר לנו את התורה, כולל התורה שבעל פה – שלושה הן הנקראין אפיקורסין האומר שאין שם נבואה כלל ואין שם מדע (מידע – י.א) שמגיע מהבורא ללב בני האדם, והמכחיש נבואתו של משה רבנו והאומר שאין הקב"ה יודע מעשיהם של בני האדם.. שלושה הם הכופרים בתורה.. (הלכות תשובה ג,ח).

העובדה שהרמב"ם מבדיל בין 'מינים', 'אפיקורסים' ו'כופרים' מלמדת על מספר שלבים שלפני "הכרת החטא", שלבים הכרחיים ברכישת יכולת ה"תשובה".

לאחרונה למדתי על גישתו המיוחדת של ישעיהו ליבוביץ ולהתבוננות השונה שלו בתנאי "הכרת החטא": אין ביהדות תוכן אחר ל"אמונה באל" מאשר האמונה בחובתו של האדם לעבוד את הא-ל בקיום תורה ומצוות! קבלת

עול תורה ומצוות היא-היא האמונה בה'.. זאת בניגוד לנצרות בה אמונתו של האדם בה' מתגלמת בתודעה שמוענקת לו גאולה ("רצייתי לשאול אותך פרופ. ליבוביץ" עמ. 108).

על פי ליבוביץ הכרזת יהודי "אני מאמין בקיומו של הקב"ה" כשלעצמה, היא חסרת משמעות! המשמעות היחידה האפשרית להכרזה כזו היא בתוצאתה ההכרחית, כלומר בהתחייבות לקיום מצוות התורה כפי שמסרם לנו משה רבנו בנבואתו. מדברי י. ליבוביץ עולה כי ל"הכרת החטא" קודם רק שלב אחד – אמונה, שהרי אמונה בהשי"ת כבר כוללת את קבלת עול תורה ומצוות.

לסיכום, ברור כי על דעת כל חכמי ישראל החזרה בתשובה היא מצוות 'עשה' מהתורה.

נראה כי גם הרמב"ם יסכים כי אמונה בקב"ה משמעותה קבלת אחריות מעשית ולא רק "אמונה שבלב". להכרה בהשי"ת מצטרפת ביהדות תמיד הכרה במחויבות לעשייה, והיא המבדילה אותה מהנצרות. את העשייה הדתית, את הציות לצווי השי"ת, למדנו מאברהם אבינו אשר לאחר שהכיר את בוראו מיהר לעשות המצווה "לך לך".

מי ייתן ולקראת הימים הבאים עלינו לטובה נזכה כולנו להגיע למדרגה הגבוהה הנדרשת ל"הכרת החטא", אשר רק ממנה נוכל להמשיך אל המתנה המיוחדת של קיום מצוות ה"תשובה".

יואב איתן, בן וחבר קבוצת יבנה, נשוי לניצה. ושניהם הורים לילדים וסבים לנכדים.

כתב את הספר "דרך ארץ קדמה לתורה" על פרשיות התורה.

אפשר לקבל את דף פרשת השבוע של הקיבוץ הדתי בדואר אלקטרוני או לראות אותו באינטרנט באתר של תנועת הקיבוץ הדתי בכתובת: www.kdati.org.il/parashat/hashavua.htm
כדי לקבל את הדף כל שבוע בדואר אלקטרוני, יש לשלוח הודעה אל: webmaster@kdati.org.il
ולרשום subscribe בשורת הנושא. כדי להפסיק, יש לכתוב unsubscribe בשורת הנושא.
תגובות למאמרים וכן הצעות לכתוב מאמרים, יש לשלוח אל: amudim@kdati.org.il
אתר האינטרנט של הקיבוץ הדתי: www.kdati.org.il